

Bemutatkozik a Fészek

A Fészek Egyesületet nevelőszülői családok, volt gyermekvédelmi gondoskodásban ellátott fiatalok és az ő tevékenységüket segítő szakemberek hozták létre.

1993-ban alakult önszervező, érdekvédelmi céllal, mára azonban már több feladatot is ellát a gyermekvédelem területén, elsősorban Pest megyében, de tevékenysége az egész országra kiterjed. Az egyesületet 1994. február 21-én jegyezte be a Pest Megyei Bíróság. Majd 1998-ban kiemelt közhasznú szervezettel nyilvánították.

Tevékenységi körünk keretében országos nevelőszülői és helyettes szülői hálózatot, Diósdon gyermekjóléti szolgálatot működtetünk, helyettes szülői és nevelőszülői képzéseket tartunk. 1999 júniusától pedig a krízisbe került gyermekek átmeneti gondozását végezzük székhelyünkön Érden, a Karolina u. 3. szám alatt. Alapellátás keretében több településsel van feladat-ellátási szerződésünk, így Érddel, Diósdal, Százhalombattával és Budaörsrel.

Legfőbb feladatunknak azt tartjuk, hogy munkánk során mindig a gyermekek érdekeit vegyük figyelembe, és amennyiben mód van rá, a problémákat igyekezzünk az alapellátás keretein belül megoldani.

A településekkel fennálló együttműködésünk, köztük különösen Diósdal egy modell értékű szakmai koncepció alapul, nevezetesen, hogy egyetlen szervezet a gyermek számára több szintű gyermekvédelmi szolgáltatást biztosít, mint például gyermekjóléti szolgálat, helyettes szülői hálózat, gyermekek átmeneti otthona, nevelőszülői hálózat. Célunk ezzel, hogy minél rövidebb időn belül, a legkisebb lelki sérülés mellett minél szélesebb körben és eszközökkel segíthessünk a gyermekeknek.

Az országban a legnagyobb nevelőszülői hálózatot működtető civilszervezet vagyunk; a legtöbb gyermekről gondoskodunk.

A nevelőszülői családok 95%-át saját trénerünk képezték ki. Területi bontásban végezzük a nevelőszülők kötelező szakmai képzését saját akkreditációs programunk keretében. 1999-től évente 2-4 csoportot indítottunk: Abonyban, Tiszakécskén és Budapesten. A családok helyettes szülői feladatokat is elláthatnak, ha erre igény mutatkozik. A nevelőszülők a gyermek testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődésén túl segítik a vér szerinti kapcsolattartást, az utógondozottak társadalomba való beilleszkedését, elhelyezkedését. A szakmai munkában pszichológus, gyermekvédelmi szakértő, szupervízor és jogász is közreműködik. Ez utóbbi szolgáltatásokat csakúgy, mint a fejlesztőpedagógia és a kineziológiai foglalkozásokat a törvény ugyan nem írja elő, de az egyesület felvállalta, hogy ezzel is magasabb színvonalú ellátást biztosítson.

Hálózatunk 1998-ban 11 nevelőszülővel és 31 gyermekkel indult. Mára a nevelőszülői rendszerben elhelyezett gyermekek száma közel megtízszereződött, amelyet párhuzamosan követett a nevelőszülői létszám emelkedése. A rendszerünkben élő gyermekek 10 %-a nagykorú, utógondozott. És 116 különleges ellátást igénylő gyermekről is gondoskodunk: köztük 42-en 0-3

év közöttiek, 55-en tartósan betegek, további 19-en távoztak rendszerünkben.

A pénzügyi, adminisztratív irányítás Érdről történik, a szakmai munka azonban több régióra bontható: Tiszakécske és környező települései, Abony és környéke, Budapest és Tápiószecső valamint Érd és környéke.

■ TERVEK, CÉLOK A JÖVŐBEN

A közvetlenül előttünk álló, megvalósításra váró feladata a tiszakécskei többfunkciós ház befejezése.

Az épület 2004-ben került az egyesület tulajdonába. A ház elsődleges funkciója szerint természetesen gyermekvédelmi céljainkat szolgálna ki: a hozzánk tartozó nevelőszülői családok, állami gondozott gyerekek számára még magasabb színvonalú ellátást, és szakmai munkát tudunk majd biztosítani általa. Az ingatlan részben a Tiszakécskén és környékén élő nevelőszülői családjaink közösségi háza lenne, ahol pszichológiai, gyógyterápiás és fejlesztőpedagógiai foglalkozást biztosítunk a gyerekeink számára. Másrészt családi napokat, gyermeknapot, nyári táborokat, napközis táborokat szerveznénk. Valamint ez az épület szolgálna Egyesületünk „képzési központjának” színterüléül is, de ezen túlmenően terveink szerint reprezentációs szerepet is betölthetne.

A jövőben is nagy hangsúlyt kívánunk fektetni a kötelező nevelőszülői képzésekre, és az ország egész területén biztosítani kívánjuk az önálló szakmai működést.

■ CIVILEK A GYERMEKVÉDELMI RENDSZERÉBEN

Évek óta úgy tudjuk, olvassuk szaklapokban a külföldi példákkal alátámasztott elemzésekből sőt, olykor halljuk is kormányzati szintekről, hogy fontos a civil szféra megerősödése és különböző feladatellátásokba való bekapcsolódása, hogy az állami és vállalkozói szféra mellett nélkülözhetetlen a „harmadik pillér” egyensúlyozó, kontrolláló, hiánypótló vagy éppen kiegészítő funkciója.

Ha konkrétan feladatellátásról beszélünk, azaz különböző állami és önkormányzati feladatok átvállalásáról, a leggyakoribb érvek, amelyek elhangozhatnak a civil szervezetek mellett, azok a következők:

- Olcsóbb működtetés
- Rugalmasság szervezeti és működési struktúrákban egyaránt
- Szükségletekre fókuszáló, problémaorientált megközelítés
- Gyors reagálás
- Speciális igényű, akár kis létszámú csoportok szükségleteire való reagálás készsége
- Többletforrások bevonhatósága
- A feladat iránti magas szintű elkötelezettség

Így gondolta ezt az a maroknyi csapat is, akik a Fészek Egyesület alapítói voltak, de 1993-ban még nem állt rendelkezésre az a jogszabályi háttér, ami zöld utat adott volna a civilek feladat-

átvállalásának. Alapszabályukban ennek megfelelően tűzhatték ki céljaikat: érdekképviseletet, érdekvérvényesítést, közös programokat, rendezvényeket.

ők mindannyian gyakorló szakemberek, nevelőszülők voltak, az állami gyermekvédelem keretei közt dolgoztak, és olyan civilszervezetről álmodtak, amely átfogó és komplex megoldást tud nyújtani a gyermekek problémáira, helyben, személyesen és közvetlenül. Nem egy hierarchikus megaintézmény keretei közt, ahol a gyám esetleg nem is ismeri a gyámoltját és fordítva, ahol a segítő szakember „felügyelőként” lép be a szakmai folyamatokba, és ahol a gyermeket gondozó, és őt legjobban ismerő nevelőszülőnek van legkevesebb jogosítványa a gyermeket érintő döntések meghozatalában. Olyan szolgáltatásokat szerettek volna létrehozni, amelyek keretében az alapellátás és a szakellátás eszközei nemhogy megférnek egymás mellett, de segítik és kiegészítik egymást. Ahol a gyermeknek nem kell feltétlenül és sokszor szükségtelenül végigjárnia az intézményrendszer és a hivatali utak teljes skáláját, újabbnál újabb szakemberek bevonásával és közreműködésével. Ehelyett – ha lehetőség van rá – ugyanaz a szakmai csapat segítse őt, amelynek egy vagy több tagját már ismeri gyermek, elfogadja, bízik benne.

Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, valamint az 1997. évi CLVI törvény a közhasznú szervezetekről megteremtette azt a jogszabályi hátteret, amelynek révén civilszervezetek is lehetőséget kaptak a gyermekvédelem területén különböző állami és önkormányzati feladatok átvállalására, intézmények működtetésére. Sokan nagy örömmel fogadták a lehetőséget, mert úgy gondolták, civilként szakmailag és pénzügyileg is többet tudnak majd adni klienseiknek. Hogy a kollégák túlzott naivitása, tapasztalatlansága, vagy a lehetőségek nem megfelelő feltérképezése volt az oka, de kétségtelen, hogy a kezdeti várakozások nagyobbak voltak, mint amire az elkövetkező évek gyakorlata alapot adott volna. Azért persze, ha igazságosak akarunk lenni, azt is meg kell itt említenünk, hogy a Gyvt. 1997-ben olyan új ellátási formákat írt elő (pl. átmeneti gondozás: gyermekek átmeneti otthona, helyettes szülői ellátás), amelyek kialakításához, működtetéséhez, a finanszírozhatóság fenntartásához előzetes ismereteink, hazai tapasztalataink nem voltak. Azt sem lehetett előre reálisan felmérni, hogy törvény szándéka szerinti „feladatgazdák” mekkora hajlandóságot mutatnak majd ezeknek az ellátásoknak a kialakítására, vagy esetleg egy civilszervezet útján, feladat-ellátási szerződés alapján történő biztosítására. És talán az is érthető, hogy sokkal nagyobb adományozási potenciálra, támogató társadalmi környezetre, bevonható külső forrásokra számítottak, hiszen a törvényi lehetőség elvben adott volt. Az már más kérdés, hogy, mint utólag szembesültünk vele, nem volt még igazán hagyománya hazánkban az adományozásnak, és idővel a jogszabályok adta lehetőségek (igénybe vehető, elszámolható kedvezmények) is drasztikusan csökkentek.

A Fészek Egyesület 1998-ban kezdte meg „intézményeinek” működtetését, először az Örökbefogadó és Nevelőszülőkért Alapítvánnyal együtt, majd 1999-től önállóan. Állami és önkormányzati feladatokat vállalt át, és normatív állami támogatásra vált jogosulttá. Létrehozta Pest megye első, és mindmáig egyet-

len gyermekek átmeneti otthonát. Megkezdte a nevelőszülők képzését, majd később, a törvényi előírásoknak megfelelően akkreditáltatta képzési programját. A négyféle gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátás közül a nevelőszülői hálózat a legdinamikusabban fejlődő szolgáltatása az egyesületnek, amely 1999 óta folyamatosan bővül, úgy a nevelőszülők, mint az ellátott gyermekek és fiatalok számát illetően.

Sokat tanultunk az elmúlt évek során, a működtetés, az önálló gazdálkodás, a munkáltatói kötelezettségek ellátása közben. Sok-sok cél és feladat volt előttünk, amelyekből egy-egynek néha háttérbe kellett szorulnia. Nem könnyű változó feltételek mellett folyamatosan egyensúlyt tartani a szakmaiság és finanszírozhatóság ellentmondásai között. Még akkor sem, ha figyelembe vesszük mindazokat az előnyöket, amelyek a civilség velejárói, hogy a magunk gazdái vagyunk, önállóan döntünk a szakmai programunkról, és ha kell, rugalmasan tudunk reagálni a felmerülő problémákra, váratlan helyzetekre is.

Mi úgy gondoljuk, hogy sikerült megvalósítanunk azokat a szakmai célkitűzéseket, amelyekkel elindult az Egyesületünk. Néha egy-egy elképzelésnek, szakmai programnak prioritást, többlet-támogatást is tudtunk adni: legtöbbször saját erőből, időből, aktivitásból. Voltak nehéz időszakok, sokszor kellett megtapasztalnunk, hogy nem mindig a gyermekek joga és érdeke az elsődleges, olykor többet nyom a latban az önkormányzatok anyagi helyzete, és hogy mulasztások törvénysértés következmények nélkül maradhat, miközben egy civilszervezetnek többszörösen kell bizonyítania szakmai alkalmasságát, működése létjogosultságát, kompetenciáját és hozzáértését. A magunk részéről talán már elmondhatjuk, hogy mára sikerült kivívunk egyfajta *majdnemegyenrangú*-státuszt a hazai gyermekvédelem rendszerében, az önkormányzatokkal, állami és önkormányzati fenntartású gyermekvédelmi intézményekkel való közös munkában. Együttműködésekről talán még nem minden esetben beszélhetünk, hiszen annak alapvető követelményei lennének: egyenrangú partneri viszony, egyenlő esélyek és feltételek.

A civilek szerepvállalását sajnos az utóbbi évek jogszabályváltozásai is egyre csak nehezítik, sőt, lassan kimondhatjuk, el lehetetlenítik. Az állami fenntartású intézmények egyre nagyobb prioritást kapnak a civilekkel szemben, miközben elvárás, hogy a civil fenntartású intézmények az állammal megegyező módon működjenek (pl. bérezési rendszer). Különbség azért persze van, mégpedig az, hogy egy civilszervezet mögött nincs állami garancia, nem mehet csődbe, vagyis pont fordítva, csődbe mehet, segítségre nem számíthat. A folyton változó jogszabályi feltételek pedig egyre inkább tervezhetetlenné teszik a működést, és szűkítik a civilszerveztek mozgásterét. Az energiáink jelentős részét leköti az átvállalt feladatok megvalósítása, és mögötte lassan elszorvad a valódi civil működés, az a fajta érdekképviselet, ami jellemezte az Egyesület tevékenységét évekként. De talán ennél is nagyobb probléma, hogy a civilszerveztek összefogása és közös érdekeinek érvényesítése is még mindig, vagy egyre inkább fejlesztendő terület. 1997-ben talán még a legpesszimistábbak sem fogadtak volna arra, hogy közel 10 év múlva is még csak itt - vagy mondhatjuk úgy is, már újra itt tartunk.

Az egyesület tevékenysége, munkája számokban

A nevelőszülői hálózat fejlődése:

Év	Nevelőszülők száma	Gondozottak száma összesen	Utógondozottak	Érkezett gyermekek	Távozott gyermekek
1999	15	47	4	22	20
2000	50	55	8	10	2
2001	86	108	7	68	15
2002	114	146	19	61	23
2003	153	200	20	74	20
2004	230	266	23	84	18
2005	229	294	24	57	29
2006 *	245	292	22	45	47

*: 2006. augusztus 28-áig beérkezett adatok alapján.

Tárgyév december 31-éig, illetve 2006. augusztus 28-áig gondozás alatt álló gondozottak életkora:

Év	0-6 év	6-14 év	14-18 év	18-24 év
2001	29	50	22	7
2002	40	61	26	19
2003	66	92	22	20
2004	92	113	38	23
2005	105	141	22	24
2006 *	112	128	30	22

*: 2006. augusztus 28-áig beérkezett adatok alapján.

Nevelt gyermekek száma 2006-ban területi lebontásban:

Régiók	Gondozottak száma
Tisza-kécske	144
Abony és környéke	70
Érd és környéke	21
Budapest és Tápiószecső	57

Az adatok a 2006. augusztus 28-ai állapotokat tükrözik.

Nevelt gyermekek megoszlása a nevelőcsaládokban a 2006-ban:

Nevelt gyermekek száma:	Családok száma:
1	30
2	32
3	26
4	20
5	5
6	2

Az adatok a 2006. augusztus 28-ai állapotokat tükrözik.

A nevelőszülői hálózathoz kikerült gondozottak:

Év	Össz.	Hazagondozott	Örökbeadott	Utógondozói ellátása megszűnt	Szakellátáson belüli és egyéb
2001	15	5	0	4	6
2002	23	11	2	4	6
2003	20	2	0	7	11
2004	18	6	1	0	11
2005	29	12	3	5	9
2006 *	46	10	1	0	35

* 2006. augusztus 28-áig beérkezett adatok alapján.